
Препоръка № R(96) 4 на Комитета на министрите към държавите членки за защита на журналистите

Препоръка № R (96) 4

на Комитета на министрите към държавите членки за защита на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение

(приета от Комитета на министрите на 3 май 1996 г. по време на 98-та сесия)

Комитетът на министрите на Съвета на Европа при условията на чл.15b от Статута на Съвета на Европа,

Като подчертава, че свободата на медиите и безпрепятственото упражняване на журналистическата професия имат основно значение в демократичното общество, по-специално за информирането на публиката с цел формирането и свободното изразяване на мнения и идеи, както и за наблюдаване на дейността на държавните органи;

Като утвърждават, че свободата на медиите и свободното и безпрепятствено упражняване на журналистическата професия трябва да се спазват в ситуации на конфликти и напрежение, тъй като правото на индивидите и на публиката да бъдат информирани относно всички проблеми от обществен интерес, за да могат да преценяват действията на държавните органи и на други субекти, е от особена важност при подобни обстоятелства; Като подчертават важната роля на журналистите и на медиите да информират публиката относно нарушения на националното и на международното право и човешките страдания в ситуации на конфликти и напрежение, както и на обстоятелството, че по този начин те могат да спомогнат за предотвратяване на по-нататъшни нарушения и страдания;

Като отбелязват, че в такива ситуации свободата на медиите и свободното и безпрепятствено упражняване на журналистическата професия могат да бъдат сериозно заплашени и често пъти има рискове за живота и за физическата цялост на журналистите, тъй като те се сблъскват с ограничения на правото им на свободно и независимо отразяване на събитията;

Като отбелязват, че атаките срещу сигурността на журналистите и ограниченията на отразяването могат да се проявят в разнообразни форми, които варират от отнемането на средствата за комуникация до сплашването, задържането и убийството;

Като потвърждават отново важността на международните актове в областта на правата на човека, както на световно, така и на европейско равнище, за защитата на журналистите, които работят в ситуации на конфликти и напрежение, особено Всеобщата декларация за правата на човека, Международния пакт за граждански и политически права и Европейската конвенция за правата на човека;

Като потвърждават отново важността на чл.79 от Първия допълнителен протокол към Женевските споразумения от 12 август 1949 г., приет на 8 юни 1977 г., който разпорежда, че журналистите трябва да бъдат смятани за цивилни лица и да бъдат защитавани като такива;

Като смята, че това задължение е валидно и по отношение на въоръжените конфликти, които нямат международен характер;

Убеден, че е необходимо да потвърди отново съществуващите гаранции, да ги

популяризира и да осигури пълното им спазване с оглед засилване на защитата на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение;

Като подчертава, че всяка намеса в работата на журналистите в подобни ситуации трябва да бъде изключение, да бъде минимална и да отговаря напълно на условията, изложени в съответните международни актове в областта на правата на човека;

Като отбелязва, че медийните и професионалните организации, както и самите журналисти могат също така да допринесат за засилване на сигурността на журналистите, по-специално като предприемат и насърчават мерките за практическа превенция и самозащита;

Като смятат, че за целите на настоящата препоръка понятието „журналист“ трябва да се разбира така, че да обхваща всички представители на медиите, специално всички онези, които са ангажирани в събирането, обработването и разпространението на новини и информация, вкл. кинооператори и фотографи, както и поддържащия персонал като шофьори и преводачи;

Препоръчва на правителствата на държавите членки:

» Във всичките си действия и при разработването на политиката да се ръководят от основните принципи относно защитата на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение, включени в приложението, и да ги прилагат еднакво към чуждите кореспонденти и местните журналисти, както и без дискриминация на каквото и да било основание.

» Да разпространяват широко настоящата препоръка и по-специално да я предоставят на вниманието на медийни организации, журналисти и професионални организации, както и на държавните органи и на техните служители - граждански и военни лица.

Приложение към Препоръка № R (96) 4

Основни принципи относно защитата на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение

Глава А: Защита на физическата сигурност на журналистите

Принцип 1

Превенция

» Медийните организации, журналистите и професионалните организации могат да вземат важни превантивни мерки, спомагащи за защитата на физическата сигурност на журналистите. Трябва да бъдат обсъдени следните мерки с оглед необходимата подготовка за опасни мисии в ситуации на конфликти и напрежение:

А. Осигуряване на практическа информация и подготовка на всички журналисти, на щат или на свободна практика, с помощта на опитни журналисти и компетентните специализирани органи, като полицията и военните;

Б. Широко разпространение между професионалистите на съществуващите „ръководни насоки за оцеляване“;

В. Широко разпространение между професионалистите на информация относно наличието на подходящо защитно оборудване.

2. Докато посочените по-горе мерки трябва да се вземат преди всички други, медийните организации, журналистите и професионалните организации, държавните органи и компетентните специализирани организации в държавите членки трябва да съдействат за получаване на информация или за осигуряване на подготовка, когато към тях са

отправени молби за това.

Принцип 2

Застраховане

» Журналистите, които работят в ситуации на конфликти и напрежение, трябва да имат застраховка, достатъчна, за да покрие рискове като болест, нараняване, репатриране и смърт. Медийните организации трябва да гарантират това преди да изпратят наетите от тях журналисти на опасни мисии. Самоосигуряващите се журналисти трябва да сключат свои собствени застрахователни договори.

» Държавите членки и медийните организации трябва да проучат възможните начини за насърчаване на застраховането на всички журналисти, които поемат на опасни мисии, чрез включването му като стандартна клауза в договорите и в колективните споразумения.

» Медийните и професионалните организации в държавите членки трябва да обсъдят възможността да бъде създаден солидарен фонд за обезщетяване на журналистите или на техните семейства за настъпили вреди в случаите, когато застраховката е недостатъчна или липсва.

Принцип 3

Горещи линии

» Горещата линия в спешни случаи, управлявана от Международния комитет на червения кръст (МКЧК), се оказва безценна за издирване на изчезнали журналисти. Други организации като Международната федерация на журналистите (МФЖ) и Международният обмен на свободата на изразяване (МОСИ – IFEX) ръководи ефективни горещи линии, които привличат вниманието към случаи на атаки срещу физическата сигурност на журналистите и техните свободи. Медийните и професионалните организации трябва да бъдат насърчавани да предприемат стъпки за популяризирането на тези горещи линии сред професионалистите. Държавите членки трябва да подкрепят такива инициативи.

» Журналистите, които работят в ситуации на конфликти и напрежение, трябва да обсъдят дали е препоръчително да изпращат редовно поверителна информация за местонахождението си до местните офиси на МКЧК, като по този начин увеличат ефективността на горещата линия за издирването на изчезнали журналисти и за предприемането на мерки за подобряване на сигурността им.

Глава Б: Права и работни условия на журналистите, които работят в ситуации на конфликти и напрежение

Принцип 4

Информация, придвижване и кореспонденция

Държавите членки признават, че журналистите имат пълно право да упражняват свободно човешките права и основните свободи, гарантирани от европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) и от протоколите и международните актове, по които са страна, вкл. следните права:

А. Правото на всеки един да търси, разпространява и получава информация и идеи

независимо от границите;

Б. Правото на всеки на свобода на придвижване и свобода да избира местожителството си, извършено законосъобразно в границите на територията на държавата, както и правото на всеки да напуска страната;

В. Правото на всеки на кореспонденция в различните ѝ форми.

Принцип 5

Тайна на източниците

Като вземат предвид важността на тайната на източниците, използвани от журналистите в ситуации на конфликти и напрежение, държавите членки трябва да осигурят нейното спазване.

Принцип 6

Средства за комуникация

Държавите членки не трябва да ограничават използването на средствата за комуникация за международно или национално предаване на новини, идеи и коментари от страна на журналистите. Те не трябва да забавят или да се намесват по друг начин в това предаване.

Принцип 7

Проверка на ограниченията

» Не се разрешава намеса при упражняване на правата и свободите, за които се отнасят принципите от 4 до 6, която не е в съответствие с условията, посочени в актовете за човешките права и с тълкуването на контролиращите ги органи. Всяка подобна намеса следователно трябва:

- да е предписана от закона и да е формулирана ясно и точно;
- да преследва законосъобразна цел, указана в съответните разпоредби от актовете за човешките права; в съответствие с решенията на Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ) защитата на националната сигурност в рамките на значението ѝ съгласно ЕКПЧ, въпреки че е законосъобразна цел, не може да се разбира или да се използва като бланкетно основание за ограничаване на основни права и свободи;
- да бъде необходима в демократичното общество, т.е.: да отговаря на непосредствена социална нужда, да се основава на аргументи, които са значими и достатъчни и да бъде пропорционална на преследваната законосъобразна цел.

» В условията на война или при други извънредни обстоятелства, които заплашват живота на нацията и които са официално обявени, мерките, отклоняващи се от задължението на държавата да осигури правата и свободите, са позволени до степен, до която това стриктно се изисква от неотложните нужди на ситуацията и при условие, че те не противоречат на други задължения по международното право и не съдържат дискриминация на основание на раса, цвят, пол, език, религия или социален произход.

» Държавите членки трябва да се въздържат да налагат всякакви ограничителни мерки срещу журналистите, като отнемане на акредитацията или експулсиране на основание на професионалната им дейност или поради съдържанието на репортажите и информацията, излъчена от медиите.

Принцип 8

Защита и помощ

» Държавите членки трябва да дадат указания на своите военни и полицейски части да предоставят необходима и разумна защита и помощ на журналистите, когато те са помолили за това, както и да се отнасят с тях като с цивилни лица.

» Държавите членки не трябва да използват защитата на журналистите като претекст за ограничаване на техните права.

Принцип 9

Свобода от дискриминация

Държавите членки трябва да осигурят такива взаимоотношения с чуждестранните или местните журналисти, при които държавните органи действат по начин, изключващ дискриминация и произвол.

Принцип 10

Достъп до територията на държавата

» Държавите членки трябва да улеснят достъпа на журналистите до територията на тяхното назначение, като издадат бързо визите и другите необходими документи.

» По подобен начин държавите членки трябва да улеснят внасянето и изнасянето на професионално оборудване.

Принцип 11

Използване на системи за акредитация

Системите за акредитация на журналистите трябва да бъдат въведени само до степента, необходима за конкретната ситуация. Когато системите за акредитация са в сила, нормално трябва да бъде дадена акредитация. Държавите членки трябва да осигурят, че:

А. Акредитацията действа, за да улесни упражняването на журналистическата професия в ситуации на конфликти и напрежение;

Б. Упражняването на журналистическата професия и на журналистическите свободи не зависи от акредитацията;

В. Акредитацията не се използва с цел ограничаване на свободата на журналистите на придвижване и на достъпа до информация; до степента, до която отказът на акредитация може да има като последица ограничаването на тези права, подобно ограничение трябва да бъде в строго съответствие с условията, изложени в Принцип 7, по-горе;

Г. Даването на акредитация не зависи от отстъпките от страна на журналистите, които биха ограничили правата и свободите им в степен по-голяма от предвиденото в Принцип 7, по-горе;

Д. Всеки отказ на акредитация, който има за последица ограничаването на свободата на придвижване или достъпа до информация, е мотивиран.

Глава В: Разследване

Принцип 12

» В ситуации на конфликти и напрежение държавите членки трябва да разследват случаите на атаки срещу физическата сигурност на журналистите, попадащи под тяхна юрисдикция. Те трябва внимателно да обсъдят докладите на журналистите, на медийните

и на професионалните организации, които привличат вниманието към подобни атаки, и където това е необходимо – да предприемат всички подходящи последващи действия.

» Държавите членки трябва да използват всички подходящи средства, за да изправят пред правосъдните органи лицата, които са отговорни за подобни атаки, независимо от обстоятелството, дали те са планирани, вдъхновени или извършени от хора, принадлежащи към терористични или други организации, които работят за правителството или в държавните органи или са действали в индивидуално качество.

» Държавите членки трябва да предоставят необходимата взаимна помощ по наказателни дела в съответствие с приложимите актове на Съвета на Европа, както и с други Европейски и международни актове.